

Ulica, izvaliti ponedeljek, vsak dan... Asiklega R. 20, L. medstopje. Dop... pisma se ne sprejemajo, rokopis... Antoš Gerbec. — Lastnik tiskar... zriša na meso: L. 7.—, 3 meseca... Za inozemstvo mesečno 4 lire več.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm). — Oglasi trgovcev in obrtnikov sam po 40 cent. osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po L. 1.—, oglasi denarnih zavodov sam po L. 2. — Mali oglasi po 20 cent. beseda, najmanj pa L. 2. — Oglasi naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Kulturni kanibalizem

«Per norma delle dirigenze scolastiche si comunica che a partire dal 1. ottobre l'istruzione nella prima classe (sezione) delle scuole elementari dovrà essere esclusivamente in lingua italiana per tutte le materie. L'istruzione nella lingua slovena per i bambini delle dette classi sarà facoltativa.»
Slovenski se pravi to:
«V ravnanje šolskih vodstev se sporoča, da bo moral biti od 1. oktobra dalje pouk vseh predmetov v prvem razredu (oddelku) ljudskih šol izključno italijanski. Pouk slovenskega jezika bo za otroke omenjenih razredov neobvezen.»
Tako se glasi dobesedno uradno besedilo ene izmed onih sramotnih in vsakega kulturnega naroda nedostojnih naredb — poitalijančenju naših ljudskih šol. Čitatelji vedo, da so bili obveščeni o tem ukrepu že včeraj. Ako ga danes ponavljamo, storimo to, kar hočemo ta protiklančiti, protikulturni in protičloveški ukrep šolskega oblastva postaviti na poseben način na sramotni kamen pred našo javnostjo. Vsa grdo in ostudnost nekulturne šolske politike napram naši narodni manjšini mora priti na dan in na luč. Oblastnik, ki uvaja pri nas, prezirajoč najplemenitejša načela civiliziranega sožitja med narodi, najprej kulturno trpinčenje, kar jih pozna zgodovina civilizacije z njene slabe strani, naj postavimo pred zrcalo, ki so mu sami napravili okvir, da bodo videli v njem svojo pravo podobo.
Kakor smo tudi že poročali, se je vršilo pred dobrim tednom v Padovi zborovanje Italijanskega društva za raznorodovanje drugorodcev «Dante Alighieri». Zborovanje je otvoril v imenu vlade minister za kolonije (I) Federzoni. Imel je daljši otvorilni govor, v katerem je orisal polzen društva «Dante Alighieri» in cilje, za katerimi ima stremelji v novi dobi, ki je napočila po koncu vojne. Ministrova izjava je tako značilna, so tako zgornja priča o tako grozni dvojni morali, da bi se je moral sramovati zadnji capin, kaj se je minister, ki nastopa v imenu kralja in vlade in ki je par dni poprej glasoval z drugimi ministri vred za poitalijančenje slovenskih in nemških ljudskih šol.
Evo torej, kaj je rekel minister Federzoni na zborovanju v Padovi:
«Niti zmagoslavni mir ni mogel pridružiti veliki italijanski družini vseh soplemenjakov, ki so ločeni in raztrženi. Mnogi med njimi podlegajo še vedno popačevalni nadmočnosti raznih jezikov, raznih duševnosti in raznih oblik socialnega in duševnega življenja. Nekateri se zastoj teža zavedajo in se zastoj upirajo, drugi

Položaj v jugoslovenski nar. skupščini

Razkol v džemijetskem klubu
BEOGRAD, 4. Na včerajšnji seji narodne skupščine je bilo najprej prečitano poročilo o ostavki dalmatinskega radikalnega poslana dr. Uroša Desnice, na katerega mesto pride dr. Nikola Subotić iz Šibenika, in predstava Jugoslovske Maticice o rešitvi reškega vprašanja, nakar je zbornica sklepala o predlogu administrativnega odbora glede povišanja poslanskih dnevnic od 180 na 300 Din. Po kratki debati je bil predlog sprejet z veljavnostjo od 1. oktobra.
Skupščina je prešla nato na dnevni red in je bil najprej sporazum med klubovimi načelniki sestavljen odbor za zakonsko tolačenje člena 30. zakona o sodnikih. Sledila je razprava zakona o taksah. Poročevalec Kocić je prečital poročilo večine, Vesjenjak in Lazić pa poročilo manjšine, nakar se je pričela načelna razprava. Prvi je govoril finančni minister dr. Stojadinović, ki je v svojem ekspoziciji naglasal, da je glavni namen tega zakona izenačenje finančne zakonodaje. (Ugovori.) Zvišanje taks pa je potrebno tudi radi proračunskega ravnotežja. Minister opozarja, da znaša budžet za leto 1924., ki se že nabaja pred finančnim odborom, 10.344 milijonov dinarjev. Vladi se je posrežilo doseči ravnotežje v proračunu s sledečimi dokladami: 500 milijonov od povišanih neposrednih davkov, 200 od povišanih železniških tarifov, 300 od monopolskih taks in 100 od povišanih postavk po taksnem zakonu, kar znaša skupno 1100 milijonov dinarjev. Le na ta način, nč pa z uvajanjem novih davkov, je mogoče stabilizirati finance. Zato prosi skupščino, naj sprejme zakon.
Posl. Svet. Gjorgjević (dem.) je v poldrugurnem govoru navajal napake novega zakona. Posl. Gjorgjević je končno izjavil imenom svoje skupine, da bo glasoval proti zakonu o taksah.
Nato je bila seja ob 12. zaključena in se bo vršila prihodnja danes, ob 9. dopoldne. Na dnevnem redu so: Interpelacija posl. Ivana Pucija na ministra pravde glede zaplema «Kmetijskega Lista» in posl. Sretenovića na finančnega ministra o tihotapljanju blaga. Demokrati so protestirali, da ni bila postavljena na dnevni red interpelacija o občinskih volitvah, nakar je notranji minister odgovoril, da še ni zbral podatkov.
Min. predsednik Pašić je imel včeraj konferenco z zastopniki džemijeta in Nemci. Gre za podrobnosti sporazuma, ki je v načelu že sklenjen. V džemijetu pa je nastala popoldne nepričakovana sprememba. V dolgi ostri debati o pogodbi z vlado so se pojavila taka nasprotstva med zmernejšo in radikalnejšo skupino, da se je v parlamentu raznesla vest o razkolu kluba. Pod pritiskom radikalnejše skupine je bil sestavljen nov seznam pogojev za podpiranje vlade ter zvečer izročeni Pašiću.
BEOGRAD, 4. Penzioniranje tolikih višjih oficirjev prečanov je vzbudilo veliko pozornost javnosti ter se v opozicijskih krogih najostreje obsoja. Demokratiški poslanci bodo zahtevali od vlade pojasnila, kateri razlogi so bili merodajni za umirovljenje. Radikali se izgovarjajo na finančnega ministra, češ da mora na njegovo zahtevo biti odpuščeno 10 odst. vseh aktivnih častnikov. Umirovljenje generalov Maistra in Pivelića je napravilo silno neugoden vtis in celo «Tribuna» graja ponesrečeno «politiko penzioniranja» ter piše: «Po umirovljenju Maistra in Pivelića Hrvati in Slovenci v naši vojski nimajo nobenega generala več. Nedvomno je v interesu države in narodnega edinstva, da merodajni faktorji pojasnijo, kaj je vodilo vojnega ministra, da je ta dva generala pahnil v penzijo.»

Ostavka Stresemannove vlade

Sestava nove vlade poverjena Stresemannu
Socialisti v boju proti diktaturi desnice
Gibanje za vzpostavitev monarhije
BERLIN, 4. Sinoči se je sestala parlamentarna skupina socialistične stranke, da prouči predloge za kompromis med vlado in socialistično stranko v svrhu nadaljnjega sodelovanja socializmov z vlado. Po dolgi razpravi, ki je trajala do 22.30, je parlamentarna skupina z 61 proti 54 glasovom odklonila vladne predloge. Nato je Stresemann sklical ministrski svet na kratko posvetovanje, nakar se je podal k predsedniku republike ter mu predložil ostavko celokupnega kabineta. Predsednik Ebert je sprejel ostavko ter je povelil spet Stresemannu nalogo, da sestavi novo vlado.
Vzroki krize
Od dneva dalje, ko se je Stresemannova vlada odločila za tako težak korak, da namreč prekliche odredbe za pasivni odpor v Porurju, ni bilo ravno težko prorokovati padca te vlade. Vsakdo je pač vedel, da bo ta korak zadel na tako hud odpor pri strankah desnice, da bi bilo treba na vladi moža izredne energije in spretnosti, ako bi hotel biti kos novemu položaju. Pričakovati je bilo tudi, da bodo tudi stranke skrajne levice izrabile to priliko, da nastopijo proti vladi. Dalje je napetost med Berlinom in Münchenom rasla od dne do dne, da je lahko vsakdo videl, da ob prvi primerni priložnosti burihne na dan. Zadnji dogodki so potrdili ta ugibanja. V zadnjem času so se vedno bolj množili glasovi v političnih krogih, da bo mogoče rešiti Nemčijo iz sedanjega obupnega položaja edino potom diktature. Temu gibanju za bolj odločen nastop proti neredom v državi, četudi s pomočjo diktature se je zdne dni pridružila tudi nemška ljudska stranka, ki je bila do tedaj znana kot zmerna stranka. Znano je, da pripada k tej stranki tudi Stresemann, ki je bil do pred kratkim njen načelnik. Tako je ta stranka predložila potem sedanjega načelnika Scholza ministrskemu predsedniku naslednje zahteve: 1) menjanje nekaterih članov vlade (finančni minister socialist Hilferding naj bi odstopil); 2) soudeležba nemško-nacionalcev na vladi; 3) odprava osemurnega delavnika. Centrumaši niso bili proti morebitnemu vstopu nemških nacionalcev v vlado; izrazili so tudi, da hočejo sodelovati s socialisti. Socialisti sami pa so bili proti sodelovanju z nemškimi nacionalci; nastopili so tudi proti zahtevi vlade po pomoči, ker so smatrali pomoč za enostavno diktaturo, bili so pač tudi proti odpravi osemurnega dnevnika.
Pri pogajanjih s socialisti je predlagal Stresemann naslednji kompromis: osmerni delavnik se ne odpravi, vpejane bodo le nekatere izjeme za gotovo vrsto delavcev; finančni minister Hilferding odstopi; stranka bo glasovala za diktatorične ukrepe, ki jih bo predlagala vlada, a le na gospodarskem in političnem polju. Sinoči je parlamentarna skupina socialistične stranke, — kakor že rečeno — razpravljala o teh predlogih ter jih po dolgi in burni debati z malo večino zavrnila. Odločitev je bila pač težka; kajti socialisti so gotovo dobro proučili vse morebitne posledice, ki jih bo rodila zavrnitev Stresemannovih predlogov. Verjetno je namreč, da bo Stresemann sestavil novo vlado iz samih strank desnice, iz katere bodo izključeni socialisti; taka vlada ni bila daleč od diktature.
ZA VZPOSTAVITEV MONARHIJE.
MÜNCHEN, 4. Kljub prepovedi vlade v Berlinu izhaja še nadalje tukajšnji «Volkspartei-Beobachter». Nekateri listi prinašajo novico, da je včeraj nenadoma odpotoval neki kurir iz Münchena na otok Wieringen, kjer biva nemški prestolonaslednik, ki je baje prošil za obisk pri očetu. Nekateri politični krogi spravljajo to vest v zvezo z možnostjo vzpostavitve monarhije na Nemskem. Toda vzpostavitev enotne nemške monarhije je zaenkrat prav gotovo izključena. Četudi bi se nemškemu pre-

Stalonasledniku posrečilo zasedeti prestol v Berlinu

linu — kar pa je zelo malo verjetno sprito obsovratoženosti Hohenzollercev — bi niti zdaleč ne prišlo še do enotne monarhije; kajti na Bavarskem nočejo ničesar slišati več o Hohenzollerch, ampak tu bi v tem slučaju proglasili Wittelsbachovca princa Rupprehta za kralja. Ruprecht je na Bavarskem in tudi sploh v Nemčiji zelo priljubljen, ker je bil proti napovedi vojne. Na strani Rupprehta je Hitler, medtem ko Ludendorff simpatizira z nemskim prestolonaslednikom.
Nemško državno posojilo
BERLIN, 3. Na posojilo v zlatu je bilo dosdaj podpisanih 164 milijonov mark v zlatu.
SESTANEK BENEŠA IN SEIPLA
DUNAJ, 4. Čehoslovaški zunanji minister dr. Beneš je bival včeraj na povratku iz Zeneve v Prago kratek čas na Dunaju. Zvezni minister za zunanje zadeve dr. Grünberger ga je obiskal v čehoslovaškem poslanstvu, nakar je dr. Beneš odšel v urad zveznega kancelarja, kjer se je delj časa razgovarjal z dr. Seipelom. V razgovoru se je razpravljalo o ravnomak zaključnem zasedanju Društva narodov v Zenevi z vsemi vprašanji splošne evropske politike. Zunanji minister dr. Beneš je v prvih popoldanskih urah nadaljeval svojo pot v Prago.
Snoči se je vrnil minister Beneš iz Zeneve. Podal se je takoj k predsedniku republike. Benešova popularnost med narodom je ogromno narasla, kar se je videlo tudi pri sprejemu.
NASILJE NAD SV. SINODOM V CARIGRADU
CARIGRAD, 3. Danes zjutraj je Papas Eftimi, poglavar pravoslavnih Turkov v Anatoliji v spremstvu z nekaterimi lajki vdrl v Fanar, sedež pravoslavne patriarhije, kjer se je ravno vršila seja sv. sinoda. Papas Eftimi je prisilil sv. sinod, da je proglasil odstavljenje patriarha Meletios IV. in da je sestavil predsedništvo pravnega dekanata. Šest nadškofov, med njimi nadškofa iz Varne in Belgrada, je bilo vrženih iz sv. sinoda. Med pravoslavni verniki v Carigradu vlada veliko razburjenje.
VPRASANJE TANGERJA
PARIZ, 4. Agencija «Havas» javlja: Edini vzrok odložitve uradnega sestanka angleških, španskih in francoskih izvedencev in svrhu proučitve možnosti za kako konferenco, ki bi razpravljala o vprašanju Tangerja, je treba iskati v dejstvu, da niso prizadete države pripravljene, da bi prišle na dan z elementi, ki naj bi služili kot podloga za razprave. Vendar pa že lahko sedaj trdimo, da vlada v Parizu in Londonu zelo spravljivo razpoloženje in da so od strani glavne zapore, ki so bile na poti sporazumu. Tudi Španija bo gotovo pristala na glavne smernice pariške in londonske vlade.
Državna milica v boju z vstaši v Tripolisu
RIM, 4. Iz Tripolisa poročajo, da je bil centurio Guido Collu, častnik prostovoljne državne milice, v bližini Ras Fulige od vstašev zahrbtno napaden. Cullo se je junško branil, a je kljub temu smrtno zadet obzglal.
Prihodnje zasedanje ministrskega sveta.
RIM, 4. Ministrski predsednik je odredil, da se bo prihodnje zasedanje ministrskega sveta pričelo 11. t. m.; ministrski svet bi proučil važne gospodarske in finančne ukrepe.

Obnoveitev pogajanj za Reko

BEOGRAD, 4. Vesti, da bo skoraj zopet pričelo delo paritetne komisije se ne potrjujejo. Predsednik komisije dr. Rybaf je ravno te dni odšel na daljši dopust. Pogajanja se bodo vodila direktno med obema vladama. Italija dosega svojih predlogov še ni spremenila ter stoji slejkoprej na stališču, da se mora «sporazum» doseči na osnovi Mussolinijevega projekta, ki daje Reko v last Italiji, Baroš in Delto pa Jugoslaviji. V okviru tega projekta, ki pomenja seveda tudi definitivno razveljavljenje rapalske pogodbe, je Italija pripravljena pristati na korekture meje v Kastavščini ter se razgovarjati o drugih koncesijah. V posebnih trgovskih pogodbah naj bi se uredilo vprašanje uporabe baroškega in reškega pristanišča za obe stranki.
Minister zunanjih del Nincić je bil zvečer pri kralju v avdienci, da mu poroča o stanju reškega vprašanja.
V jugoslovenskih političnih krogih se sedaj mnogo razpravlja in ugiba o sedanjem zadržanju Italije. V tem pogledu se naglašja, da italijanska vlada namenoma zavlačuje odgovor na Pašičevo pismo, da dobi čas, da utrdi svojo pozicijo, ki je omajana zaradi nepriklj v fašistovski organizaciji. Mussolini, ki čuti, da je njegov prestiž omajan, da je uprizoril stvar z generalom Giardinijem, da pokaže svojo energijo, ko pa je prišlo pomirljivo Pašičevo pismo se je odločil izjaviti isto taktiko, katero je dosedaj neprestano očital Jugoslaviji, t. j. taktiko zavlačenja. V merodajnih krogih mirno pričakujejo nadaljnji razvoj reškega vprašanja. Jugoslovska vlada v stvari ne stori ničesar, temveč čaka na Mussolinijev odgovor, ki bi imel priti danes ali jutri.
Tobačni izdelki na Reki se bodo smatrali za italijanske
REKA, 4. General Giardino je včeraj sklical vladni svet, ki je imenoval izrednega komisarja za trgovsko zbornico. Svet je nato odobril nov dogovor med tobačnimi podjetji in italijansko upravo monopolov, na podlagi katerega se bo zvišala dobava reških tobačnih izdelkov. Rimska vlada je pooblastila kr. carinaro, da ravna z reškimi tobačnimi izdelki kakor z državnimi. Ta ukrep je reškim industrijalcem zelo dobrodošel.

Radice ostane v Londonu

BEOGRAD, 4. Po vesteh angleških listov se namerava Radice stalno naseliti v Londonu. Trdi se, da je Radice odredil, naj se proda v Hrvatski vse njegovo imetje in da so njegovi prijatelji poslali ves denar zanj preko zagrebške Eskomptne banke.
Odgoditev volitev na Bolgarskem
Jugoslovska vlada ne izroči voditeljev zadnje vstaje
SOFIJA, 4. Ministrski predsednik Cankov je izjavil novinarjem, da je vlada zaradi zadnjih žalostnih dogodkov prisiljena, da odgodi volitve za sobranje, ki se bodo vršile med 11. in 18. novembrom. Izrazil je obenem nado, da pride do ustanovitve enotne demokratske stranke, ki bo zbrala okoli sebe vse napredne elemente.
BEOGRAD, 4. Sofijska vlada je zahtevala od jugoslovske vlade izročitev obeh glavnih komunističnih voditeljev Dimitrijeva in Kolarova, ki sta po ponesrečenem prevratnem poizkusu pobegnila v Jugoslavijo. Vlada smatra oba imenovana za politična begunca ter ju ne bo ovirala v svobodnem kretanju.
SOFIJA, 4. Minister Dasov je izjavil, da bo izjemno stanje na Bolgarskem predvidoma 11. oktobra preklicano. Vse razprave, ki so se pričele proti upornikom, bodo prešle na civilna sodišča. Meščanska koalicijska je sklenila z desničarskimi socialnimi demokrati volilni kompromis.
Zdravstveno stanje princ. Ivane se boljša.
RACCONIGI, 4. Zdravniško poročilo pravi: V zadnjih 24 urah se je stanje princezije Ivane precej izboljšalo.

Revizija vseh razsodb v zadnjih letih na Španskem

MADRID, 3. Uradni list prinaša kr. odlok, na podlagi katerega se bo sestala sodniška komisija, ki bo imela nalogo, da revidira vse razsodbe, ki so bile izdane v teku zadnjih let; komisija bo razveljavila krivične razsodbe. Odgovorni sodniki bodo odstavljani.
Revizija vseh razsodb v zadnjih letih na Španskem
MADRID, 3. Uradni list prinaša kr. odlok, na podlagi katerega se bo sestala sodniška komisija, ki bo imela nalogo, da revidira vse razsodbe, ki so bile izdane v teku zadnjih let; komisija bo razveljavila krivične razsodbe. Odgovorni sodniki bodo odstavljani.

Naši poslanci za naše šolstvo

Včeraj sta se odposlali ministrskemu predsedniku in naučnemu ministru enako se glaseči brzojavki sledeče vsebine: «Provveditore studi Venezia Giulia di asserita propria iniziativa sta attuando per scuole frequentate scolari slavi disposizione riforma lingua istruzione esclusivamente italiana. Firmati deputati a nome popolazione slava elevano alta protesta contro questa disposizione e sua applicazione contraria fondamentale postulato pedagogico inoppugnabile diritto naturale essendo lingua materna unico mezzo efficace educazione istruzione. Firmati reclamano immediata revoca ignominiosa anticulturale innovazione Lavrenčić Podgornik Stanger Šček Wilfan». (Solski upravljač Julijske Benečije izvaja kakor prvi iz svoje inicijative za šole obiskovane od slovenskih šolarjev določbo reforme glede izključno italijanskega učnega jezika. Podpisani poslanci dvigajo v imenu slovenskega prebivalstva glasen protest proti oni določbi in njeni izvedbi, ki sta nasprotaj temeljni pedagogični zahtevi in nepobitni prirodni pravici, ker je materin jezik edino uspešno vzgojno in izobraževalno sredstvo. Podpisani zahtevajo takojšnji opoziv sramotne protikulturne novotarije.)
Nadalje so naši poslanci skupno priglasiili interpelacijo na vlado glede njene politike proti slovenskemu prebivalstvu, zlasti v šolskih stvareh.
Perfidnost!
Odrede poseameznih podrejenih oblastni, da se mora uvesti v prvem razredu ljudske šole italijančina kot učni jezik, nima nobene pravne podlage Gentilejev načrt še ni potrjen in uzakonjen. Vstajujejo sam ga tiho in zahrbt.

Perfidnost!

no, ker se morda vendarle sranujejo lastnih ukrepov in pa, da vidijo kako stališče bo zavzelo naše ljudstvo. Misljijo si: «Ako se bo ljudstvo, prestrašeno od groženj, požigov in masakriranj, udalo in pošiljalo svoje otroke brez ugovora v potujčevalnico, potem ni treba nobenega posebnega zakona za to — šola se pottaljančaji sama od sebe in mi si umijemo roke pred svojo vestjo in pred inozemstvom kakor Pilat. Ako pa bi se ljudstvo uprlo, kdo nam more kaj dokazati, ko ni bilo tozadevnega zakona? Podrejene oblasti pač lahko grešijo! To je laška taktika v teh dneh! Da je taka, nam dokazuje tudi dejstvo, da molči časopisje o tej stvari kakor grobl! Da molče samo zato, ker jih je sram, ne verjamemo, ker so imeli že pre mnogokrat priliko sramovati se, pa se niso! Zato kličemo našemu ljudstvu:
Ne strajšite se ne groženj, ne kazni, ko tertajte svojo pravico. Kdor je vpisal otroka v laško šolo, je dolžan pošiljati ga v laško; kdor v slovensko; ni ga zakona, ni je grožnje, ki bi mu mogla krajšati volje.
Slovenski otrok v slovensko šolo
Ne pustimo, da bi nam odtrgali lastno dečo od materinih prsi! Dali bomo in že dajemo kralju, kar je kraljevo, a hočemo, da nam dajava da, kar nam gre po vseh človeških in božjih pravicah.
In če ne:
Naše prsi so gole, sunite vanje, branili se ne moremo z enakim orožjem, naše orožje je samo pravica.
Sunite!
Morda je še en Bog nad vsemi!
«Glasbena Matka». Jutri ob 19.30 odborova seja.

